

МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
КРИВОРІЗЬКИЙ ДЕРЖАВНИЙ ПЕДАГОГІЧНИЙ УНІВЕРСИТЕТ
Психолого-педагогічний факультет
Кафедра соціальної педагогіки і соціальної роботи

«До захисту допущено»

Реєстраційний № _____

Завідувач кафедри _____

« ___ » _____ 2024 р.

« ___ » _____ 2024 р.

**СОЦІАЛЬНО-ПЕДАГОГІЧНА ДІЯЛЬНІСТЬ ЗАКЛАДУ
ПОЗАШКІЛЬНОЇ ОСВІТИ**

Кваліфікаційна робота студентки гр. ЗСП-20
ступінь вищої освіти «бакалавр»
психолого-педагогічний факультет
спеціальності 231 Соціальна робота
Пономаренко Людмили Василівни

Керівник: кандидат педагогічних наук,
доцент, доцент кафедри соціальної
педагогіки і соціальної роботи
Размолотчикова Іванна Вікторівна

Оцінка:

Національна шкала _____

Шкала ТКТС _____ Кількість балів _____

Голова ЕК _____

(підпис) (прізвище та ініціали)

Члени ЕК _____

(підпис) (прізвище та ініціали)

(підпис) (прізвище та ініціали)

(підпис) (прізвище та ініціали)

Кривий Ріг - 2024

ЗАПЕВНЕННЯ

Я, Пономаренко Людмила Василівна, розумію і підтримую політику Криворізького державного педагогічного університету з академічної доброчесності. Запевняю, що ця кваліфікаційна робота виконана самостійно, не містить академічного плагіату, фабрикації, фальсифікації. Я не надавала і не одержувала недозволену допомогу під час підготовки цієї роботи. Використання ідей, результатів і текстів інших авторів мають покликання на відповідне джерело.

Із чинним Положенням про запобігання та виявлення академічного плагіату в роботах здобувачів вищої освіти Криворізького державного педагогічного університету ознайомена. Чітко усвідомлюю, що в разі виявлення у кваліфікаційній роботі порушення академічної доброчесності робота не допускається до захисту або оцінюється незадовільно.

(підпис) _____

Роботу виконано на кафедрі соціальної педагогіки і соціальної роботи Криворізького державного педагогічного університету, Міністерство освіти і науки України.

Захист кваліфікаційної роботи відбудеться «14» червня 2024 року о 9.00 годині на засіданні екзаменаційної комісії з атестації здобувачів вищої освіти зі спеціальності 231 Соціальна робота.

Адреса: Навчальний корпус № 4 Криворізького державного педагогічного університету, Дніпропетровська обл., м. Кривий Ріг, вул. Героїв АТО, 79 а.

Науковий керівник: кандидат педагогічних наук, доцент Размолодчикова Іванна Вікторівна, доцент кафедри соціальної педагогіки і соціальної роботи психолого-педагогічного факультету Криворізького державного педагогічного університету

Рецензент: кандидат педагогічних наук, доцент кафедри соціальної педагогіки і соціальної роботи Шимко Ія Миколаївна.

ЗМІСТ

ВСТУП.....	5
РОЗДІЛ 1. ДОСЛІДЖЕННЯ ТЕОРЕТИЧНИХ ОСНОВ СОЦІАЛЬНО-ПЕДАГОГІЧНОЇ ДІЯЛЬНОСТІ.....	7
1.1. Зміст та структура соціально-педагогічної діяльності закладів позашкільної освіти	7
1.2. Навчально-виховна робота закладу позашкільної освіти як основа діяльності.....	11
Висновки до розділу 1.....	14
РОЗДІЛ 2. ТЕХНОЛОГІЇ СОЦІАЛЬНО-ПЕДАГОГІЧНОЇ ДІЯЛЬНОСТІ.....	15
2.1. Технологічний аспект соціально-педагогічної діяльності.....	15
2.2. Навчальна мотивація у структурі роботи закладу позашкільної освіти...20	20
Висновки до розділу 2.....	26
РОЗДІЛ 3. ФОРМИ І МЕТОДИ ДІЯЛЬНОСТІ КЕРІВНИКА ЗАКЛАДУ ПОЗАШКІЛЬНОЇ ОСВІТИ.....	27
3.1. Управлінська діяльність як форма роботи керівника закладу позашкільної освіти.....	27
Висновки до розділу 3.....	34
ВИСНОВКИ.....	35
СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ.....	37

ВСТУП

Актуальність дослідження. Держава, яка зацікавлена в своєму розвитку і процвітанні особливу увагу завжди буде приділяти умовам, за яких особистість зможе розвивати власні таланти і здібності.

Олена Биковська стверджує: «Саме позашкільна освіта як унікальна складова системи освіти має суттєві можливості для розвитку людського капіталу, особистісної і професійної реалізації кожної особистості з дитинства» [43, с. 3].

У роботі провідними стали наукові доробки В. Афанасьєва, Б. Андрушківа, Б. Гаєвського, П. Друкера, Г. Дмитренка, О. Кузьміна, Л. Каращук, Н. Коломінського, Ю. Конаржевського, В. Коростелева, М. Мескон, Л. Лелика, М. Оліховської, Л. Шимановської які розкривають сутність освітнього менеджменту та зміст діяльності менеджера закладу позашкільної освіти.

Важливість та актуальність даної проблематики зумовили вибір теми кваліфікаційного дослідження: **«Соціально-педагогічна діяльність закладу позашкільної освіти».**

Мета дослідження. Теоретично дослідити та обґрунтувати соціально-педагогічні умови діяльності закладу позашкільної освіти.

Завдання дослідження:

- дослідити стан проблеми в психолого-педагогічній та спеціальній літературі;
- розкрити умови соціально-педагогічної діяльності закладу позашкільної освіти;
- визначити складові соціально-педагогічної роботи керівника, які забезпечать стратегію ефективного розвитку закладу позашкільної освіти.

Об'єкт дослідження: процес соціально-педагогічної діяльності закладу позашкільної освіти.

Предмет дослідження: процес діяльності закладу позашкільної освіти.

Методами дослідження виступили: теоретичні такі як – аналіз, синтез, класифікація, порівняння, узагальнення, систематизація та емпіричні - це спостереження та метод обробки даних.

Теоретичним підґрунтям даної роботи виступають сучасні умови розвитку системи закладів позашкільної освіти, коли в державі на високий щабель піднято демократичні суспільні дії, де духовний простір народу стрімко інтегрується до європейської спільності, модифікуються освітні парадигми, стрімко з'являються нові методики, технології та інструментарій освітнього процесу, відбувається переорієнтація підходів на пріоритети освітянської галузі.

Методологічною основою нашої роботи виступили наукові праці В. Бондаря, А. Капської, Б. Кобзаря, Ю. Конаржевського, М. Кондакова, В. Маслова, Л. Мартинець, М. Портнова, Н. Сунцова, П. Фролова, П. Худомінського та інших учених, які опікувалися проблемами теорії і практики управління закладами освіти.

Апробація результатів дослідження. Результати дослідження обговорювалися на засіданні кафедри соціальної педагогіки і соціальної роботи (листопад 2023 року). Матеріали дослідження були представлені на *X Міжнародній науково-практичній конференції «EUROPEAN SCIENTIFIC CONGRESS», 29-31.10.2023 року у Мадриді (Іспанія) тезами «Форми та методи управлінської діяльності керівника спеціалізованого закладу початкової мистецької освіти» ст. 347-252.*

Структура роботи. Робота складається зі вступу, трьох розділів, п'яти підпунктів, висновків до розділів, загальних висновків, списку використаних джерел (45 позицій) .

РОЗДІЛ 1. ДОСЛІДЖЕННЯ ТЕОРЕТИЧНИХ ОСНОВ СОЦІАЛЬНО-ПЕДАГОГІЧНОЇ ДІЯЛЬНОСТІ

1.1. Зміст та структура соціально-педагогічної діяльності закладів позашкільної освіти

З набуттям Україною незалежності було проголошено необхідність її побудови як правової держави, орієнтованої на загальнолюдські цінності, забезпечення пріоритетності прав людини [43, с. 10].

Україна як цивілізована держава не повинна залишатися в стороні у вирішенні питань розвитку позашкільної освіти, тому має як найефективніше використовувати всі наявні потенціали позашкілля для розвитку власного майбутнього.

Перш ніж приступити до розгляду даного питання, зупинимося на деяких визначеннях.

Тлумачний словник-мінімум із соціальної педагогіки та соціальної роботи трактує діяльність як: «1) активність суб'єкта, спрямовану на взаємодію з навколишнім середовищем з метою задоволення власних потреб; 2) спосіб існування, перетворення соціальної дійсності людиною» [44, с. 56].

Сучасний тлумачний психологічний словник трактує діяльність як: «Динамічну систему взаємодії суб'єкта зі світом, у процесі яких відбувається виникнення і втілення в об'єкті психічного образу і реалізація опосередкованих ним відносин суб'єкта в предметній діяльності» [45, с. 101].

У словнику психолого-педагогічних понять і термінів знаходимо: «*Діяльність* - 1) специфічна форма свідомого, цілеспрямованого активного ставлення до оточуючої дійсності для її доцільної зміни і перетворення. Структура людської діяльності складається з потреб, мотивів, цілей, задач, дій, операцій. 2) Активність людини, спрямована на досягнення свідомо поставлених цілей, пов'язаних із задоволенням її потреб та інтересів, на виконання вимог до неї зі сторони суспільства. 3) Специфічно людська,

регульована свідомістю як вищою інстанцією внутрішня і зовнішня активність, що спричиняється потребою» [35].

Соціально-педагогічну діяльність у наукових джерелах визначають як різновид професійної діяльності, що спрямований на реалізацію певних завдань соціального виховання. Ця діяльність спрямована на створення сприятливих умов задля соціалізації особистості, її усебічного розвитку, задоволення соціокультурних потреб та відновлення соціально значущих способів життєдіяльності.

Зміст соціально-педагогічної діяльності та її структура з поглядів філософського знання визначаються як професійна діяльність, що відображає соціальний аспект і виявляється у соціальному замовленні.

У енциклопедії для фахівців соціальної сфери читаємо: «Мета соціально-педагогічної діяльності полягає у створенні сприятливих соціокультурних умов соціалізації особистості» [13, с. 185].

Пріоритетними завданнями соціально-педагогічної діяльності є:

- створення умов задля самореалізації особистості в соціумі;
- активізація особистісних потенціалів кожної особистості;
- створення умов для адаптації особистості;
- соціально-педагогічне забезпечення прав кожної дитини;
- соціально-педагогічна допомога;
- соціально-педагогічна підтримка;
- робота з попередження негативних впливів на особистість.

Результатом ефективної соціально-педагогічної діяльності є сформована особистість із певним рівнем соціальних якостей, у якої високий рівень самосвідомості, вона здатна до самовизначення і самоствердження у соціальному середовищі.

О. Безпалько зазначає, що: «Один із пріоритетів у соціально-педагогічній діяльності – це допомога в позитивній соціалізації особистості, зокрема в інтеграції у суспільство, допомога в її розвитку, вихованні, освіті,

професійному самовизначенні. Тому її мета – сприяння в адаптації та позитивній соціалізації особистості шляхом допомоги у засвоєнні соціальних норм і цінностей; створення умов для психологічного комфорту та безпеки як дорослого, так і дитини; задоволення потреб і забезпечення прав особистості; попередження негативних явищ у сім'ї, школі, іншому найближчому соціальному оточенні» [13, с. 186].

Соціальна діяльність, це: «Сукупність соціально значущих дій, здійснюваних суб'єктом (клас, група, особистість) у різних сферах і на різних рівнях соціальної організації суспільства, що мають на меті визначені соціальні цілі й інтереси, і ті цілі, що використовують в ім'я досягнення і задоволення інтересів різні засоби – економічні, політичні, соціальні та ідеологічні» [44, с. 57].

У філософії терміном «діяльність» визначають інструмент вивчення суспільного життя як в цілому, так і окремих його формах.

Соціально-педагогічну діяльність характеризує адресність. Тому що ця діяльність, зазвичай, спрямовується на конкретну особистість. Тобто, ця діяльність вирішує індивідуальні проблеми кожної людини, попередньо визначивши їх.

Характерною особливістю соціально-педагогічної діяльності є те, що вона здійснюється одночасно за декількома напрямками:

- допомога особистості в адаптації до певних умов середовища;
- профілактика будь яких видів дезадаптації (культурна, психологічна, соціальна);
- діяльність з особами, що мають прояви девіантної поведінки;
- робота з маргінальними групами;
- реабілітаційна діяльність;
- допомога людям, які мають відхилення фізичні, психічні, соціальні;
- посередницька діяльність;
- культурно дозвіллева діяльність;

- робота із залучення особистості в гуртки, секції, культурно-мистецькі заходи.

Нам імponує думка В. Нікітіна, який справедливо визначає соціально-педагогічну діяльність, як ключове поняття соціальної педагогіки. Автор вважає її головним завданням – забезпечення особистості освітньо-виховними засобами.

М. Галагузова наполягає, що: «Соціально-педагогічна діяльність - це різновид професійної діяльності, спрямованої на надання допомоги дитині в процесі його соціалізації, освоєння їм соціокультурного досвіду і на створення умов для її самореалізації в суспільстві»[36, с. 105].

Соціальна педагогіка як практична діяльність передбачає організацію соціально-педагогічного процесу.

У науковій літературі така діяльність отримала назву «соціально-педагогічної діяльності».

Науковці стверджують, що у процесі освоєння соціально-педагогічної діяльності відбувається трансформація самих мотивів суб'єктів соціально-педагогічної діяльності.

Соціально-педагогічну діяльність, по відношенню до себе та інших називають доброчесною. В. Шадриков зазначає: «Що усвідомлення того факту, що діяльність доброчесна, виступає вищим мотивом і має вирішальний вплив на методи і способи досягнення мети» [21].

Л. Мітіна охарактеризувала структуру соціально-педагогічної діяльності як різновид педагогічної, та визначила її специфіку, згідно якої до її структури входять:

- соціально-педагогічні цілі і завдання, при цьому в кожній ситуації суб'єкт соціально-педагогічної діяльності має справу з ієрархією цілей і завдань;
- підготовча робота, яка вважається досить важливим етапом;

- використання соціально-педагогічних засобів і способів вирішення поставлених завдань;

- аналіз і оцінка соціально-педагогічного впливу .

Отже, у наукових джерелах терміном «діяльність» позначається досить широке поняття. Соціально-педагогічна діяльність – це перетин потреб особистості з її перешкодами. Соціально-педагогічна діяльність є системою, яка має зміст і структуру.

Спираючись на предмет соціальної педагогіки, який передбачає регулювання відносин людини і соціального середовища з метою його соціального розвитку, ми розглядаємо мету соціально-педагогічної діяльності як продуктивне сприяння особистості в отриманні доступу до соціальних цінностей суспільства.

1.2. Навчально-виховна робота закладу позашкільної освіти як основа діяльності

З моменту свого створення позашкільна освіта в Україні розвиваючись і вдосконалюючись проходила складний і тернистий шлях. Різні роки піднесення і падінь характеризувалися як тенденціями розквіту, так і тенденціями занепаду. Позашкільна освіта у різні часи зазнавала і перепрофілювання, і реорганізацію, і втрату педагогічного арсеналу, і втрату земельних ділянок, у зв'язку з чим позашкільні заклади і закривалися і ліквідовувалися. Але не зважаючи ні на що позашкільна освіта, станом на сьогодні, є потужною ланкою системи освіти України, і як важлива складова цієї системи забезпечує її навчально-виховну функцію.

Для забезпечення навчально-виховної функції у закладі позашкільної освіти повинні дотримуватись певних елементів, які взаємопов'язані між собою, це:

Рис. 1.1 Елементи забезпечення навчально-виховної функції

Вважаємо за доцільне, зупинитися докладніше на висвітленні цих функцій.

Функція аналізу передбачає глибокий аналіз всього освітнього процесу, який відбувається в позашкільному закладі. Керівництвом закладу визначаються напрями діяльності з урахуванням вимог сьогодення. Якщо до прикладу, ми говоримо про теперішній час – то доречно зауважити, що навчально-виховний процес відбувається в дистанційному форматі. А відтак, аналізуючи діяльність закладу, намічаємо шляхи вирішення різноманітних завдань.

Функція планування полягає у можливості намітити план роботи всіх співробітників закладу. Ця функція є досить важливою, оскільки чітко і правильно організоване планування – це вже половина справи. Якщо завдання формулюються чітко і ясно їх на багато легше виконувати.

Організаційна функція виявляється в удосконаленні освітнього процесу, підвищенні його ефективності. На цьому етапі здійснюється

інформування вихователів, керівників гуртків та іншого персоналу з основними завданнями діяльності позашкільного закладу освіти, визначаються види діяльності для всіх учасників навчально-виховного процесу.

Функція контролю передбачає володіння об'єктивною інформацією, яка на даний час є дійсно відображає стан речей у закладі позашкільної освіти.

Координаційно-регулювальна функція дозволяє керівникові закладу узагальнювати результати діяльності та на їх підставі приймати певні рішення або ж усувати певні недоліки діяльності закладу. Для цього етапу характерним є аналіз освітнього процесу та його систематизація.

Варто також наголосити, що керівник позашкільного закладу здійснює одну з найголовніших своїх функцій – організаційну, і як організатор освітнього процесу відвідує заняття, з метою отримання достовірної інформації про якість виховання та навчання в підзвітному йому закладі.

Перед кожним відвідуванням керівник визначає мету, попередньо ознайомившись з програмою гуртка, наявною методичною літературою та наявністю засобів навчання.

Даний контекст дозволяє нам говорити про особливу роль соціально-педагогічної діяльності у закладі позашкільної освіти, оскільки керівник закладу виконує багатофункціональну роль.

Він виступає захисником прав дітей і співробітників, здійснює посередницьку діяльність, є партнером міждисциплінарної команди, представляє підзвітну йому установу, виступає у ролі експерта та надавача освітніх послуг, здійснює перспективне планування.

Цей напрям роботи є також досить відповідальним і серйозним, оскільки задля того аби оптимально здійснити планування роботи потрібно, перш за все, розробити перспективний план. В.О. Сухомлинський з цього приводу сказав: «Керівництво має полягати, на мій погляд, у тому, щоб, відокремивши непередбачене – те, що не можна (і нема потреби)

передбачати, спланувати, розрахувати, знайти у навчально-виховному процесі найважливіше, найголовніше, визначити те, що не тільки входить у сферу наукового передбачення, але й немислиме без передбачення» [39, с. 562].

Висновки до розділу 1

Аналіз наукової літератури з проблеми дослідження дозволяє констатувати наступне.

Соціально-педагогічну діяльність слід трактувати як можливість доступу до особистості з метою прилучення її до соціальних цінностей.

Метою соціально-педагогічної діяльності є гармонізація взаємовідносин особистості і соціуму задля збереження, підтримки та розвитку соціальної активності особистості .

Соціально-педагогічна діяльність спрямована на соціальне виховання особистості, формування її соціальності, у процесі створення необхідних умов для саморозвитку.

Основними напрямками цієї діяльності виступають: соціальна адаптованість особистості, соціальна автономність, соціальна відповідальність та соціальна активність особистості.

РОЗДІЛ 2. ТЕХНОЛОГІЇ СОЦІАЛЬНО-ПЕДАГОГІЧНОЇ ДІЯЛЬНОСТІ

2.1. Технологічний аспект соціально педагогічної діяльності

Професор А. Капська зазначає, що: «Останнє десятиріччя у розвитку української педагогічної науки досить помітними є пошуки ефективних підходів у технологіях соціальної роботи. За цей час соціальні технології збагатилися новими напрямками, методами і формами роботи. Можна без перебільшення сказати, що це був період, якому притаманні тенденції, спрямовані в майбутнє» [21, с. 6].

Свідомість сучасного суспільства визначає інтерес до соціальних технологій та технологізації соціальної діяльності. Це є абсолютно закономірним, тому що у всьому світі відбуваються технологічні революції. Технологізація соціально-педагогічного простору в останні десятиліття основний виступає як чинник забезпечення соціального функціонування суспільства. Соціальні технології виступають головним інтелектуальним ресурсом, використання якого дозволяє фахівцю соціально-педагогічної сфери вивчати та передбачати соціальні зміни, активно впливати на процеси, які відбуваються в суспільстві, отримувати прогнозовані соціальні результати.

Тому нам імponує думка, що ефективне формування соціальної політики України можливе лише за умови впровадження технологізації соціальних процесів.

Цілком зрозуміло, що основною фігурою в цьому процесі виступає постать фахівця соціальної сфери. У нашому випадку – це соціальний педагог.

У навчальному посібнику Соціальна педагогіка, автор І. Богданова пише: «Соціальний педагог – спеціаліст зайнятий у сфері соціально-педагогічної роботи або освітньо-виховної діяльності. Він організовує

взаємодію освітніх і поза навчальних установ, сім'ї, громадськості з метою створення у соціальному середовищі умов для соціальної адаптації та благополуччя в мікросоціумі дітей та молоді, їх всебічного розвитку» [7, с. 194].

Гуманістичний потенціал тенденції розвитку соціально-педагогічних наук пропонує погляд на технології соціально-педагогічної діяльності (роботи), як на узагальнення систематизованих та набутих знань та досвіду суб'єктів соціальної діяльності. Нам імпонує думка, що соціальні технології – це єдиний тип технологічного процесу, який базується у значній мірі на суб'єкт-суб'єктних відносинах.

Ми розуміємо соціальну діяльність як інтегрований, універсальний вид роботи, що спрямований на задоволення соціально-гарантованих інтересів та потреб людини.

У нашому випадку технології соціальної роботи ми розглядаємо як ефективні способи професійного впливу на соціальний об'єкт з метою його покращення. Тож доречним, на нашу думку, в даному контексті буде використання терміну «технології соціально-педагогічної діяльності».

А відтак, ми будемо виходити з визначення технології соціально-педагогічної діяльності (роботи) як сукупність форм, методів і прийомів, що застосовуються фахівцями соціально-педагогічної сфери з метою досягнення успіху в соціальній роботі.

Більшість дослідників та науковців технології соціально-педагогічної роботи розглядають як певний алгоритм для реалізації соціальних процесів суспільства.

Окремі автори під соціально-педагогічними технологіями розуміють програму дій фахівця соціально-педагогічної сфери (його співробітництво з індивідом, соціальною групою в прогнозованих чи спонтанних умовах з метою досягнення конкретного результату).

М. Козирев обґрунтовуючи власну позицію стосовно соціальних технологій, які спрямовано на вдосконалення та перетворення соціуму,

зазначає, що: «Педагогічні технології сфокусовані на вирішенні завдань освіти та виховання.... це вмотивований, цілеспрямований спосіб змін у педагогічній діяльності та впорядкування професійної діяльності з метою оптимального вирішення завдань навчання, розвитку, виховання» [24].

Об'єктами соціально-педагогічних технологій є: соціально-культурне середовище (створення сприятливого соціокультурного простору та оптимізація умов саморозвитку особистості; соціальної групи, території в цілому); спосіб життя (підтримка окремих видів та напрямів діяльності особистості, які сприяють зростанню якісних показників життя); сфери життєдіяльності особистості (освітня, дозвіллева, навчальна, виробнича, спортивна, інформаційна тощо) [25].

Для нас важливим є те, що технології соціально-педагогічної роботи проявляються в прикладному аспекті. Використовуючи технології в соціально-педагогічній діяльності, ми маємо змогу збільшувати можливості для вирішення соціальних проблем дітей та молоді.

Сучасні дослідники технологізації соціально-педагогічної діяльності відмічають такі її особливості як синтетичність чи поліфакторність.

Такий підхід характеризують наступні технологічні компоненти:

- структурний;
- функціональний;
- нормативний;
- операційний;
- інструментальний.

Зупинимося докладніше на визначенні їх сутності.

Структурний компонент технологізації в соціально-педагогічній діяльності характеризується вмістом керованих та не керованих соціальних ситуації та можливістю спеціаліста впливати на них з метою отримання прогнозованого результату.

Функціональний компонент дозволяє фахівцеві визнавати такі механізми для здійснення соціально-педагогічних завдань як дозвіл, заборона, спрямування, настанова, обмеження, орієнтування і т. ін.

Нормативний компонент технологізації соціально-педагогічної діяльності проявляється у встановленні закономірностей, принципів та правил поведінки індивідів.

Операційний компонент технологізації в соціально-педагогічній діяльності означає виокремлення певних процедурних моментів, операцій та вплив на їх подальшу синхронізацію та координацію.

Інструментальний компонент технологізації соціально-педагогічної діяльності підрозуміває усталеність всіх наявних способів для здійснення соціально-педагогічного регулювання процесом соціалізації.

А. Капська доводить, що: «Базуючись на підходах до технологізації соціального процесу, в практиці соціальної роботи визначають наступні *види прикладних технологій соціальної роботи*, до яких належать технології:

- соціального контролю;
- соціальної профілактики;
- соціальної терапії;
- соціальної реабілітації;
- соціально-правового захисту;
- соціального страхування;
- соціального опікунства;
- соціального посередництва;
- соціального супроводу;
- соціального патронажу;
- соціальної корекції;
- рекламно-інформаційні» [21].

Застосовуючи соціально-педагогічні технології у закладі позашкільної освіти соціальному педагогові необхідно враховувати такі обставини, як:

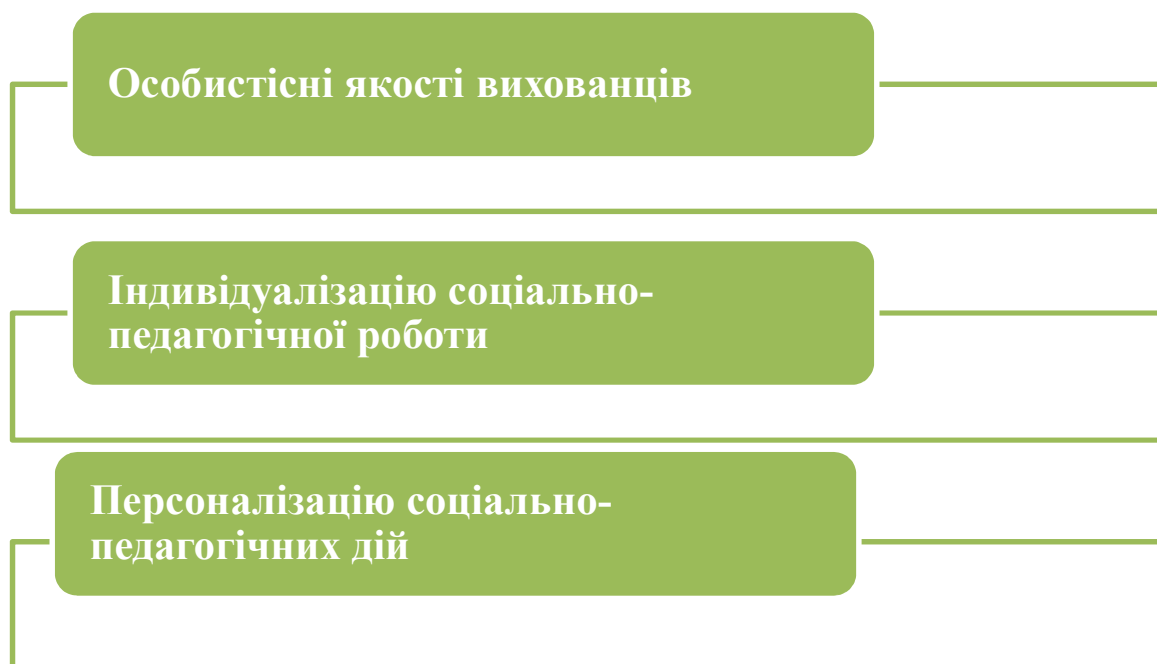

Рис. 2.1. Обставини врахування соціальних технологій

Спираючись на власний педагогічний досвід, можемо сміливо стверджувати, що до найбільш часто повторюваних недоліків соціально-педагогічних технологій відносимо повчальний, моралізаторський характер соціальної роботи.

Узагальнюючи всі вище наведені погляди на систему технологізації соціально-педагогічної діяльності можемо зробити висновок, що одним із основних завдань розвитку технологій соціально-педагогічної роботи (діяльності) сучасності є розробка шляхів результативного та раціонально-спрямованого соціального впливу.

Застосування соціально-педагогічних технологій як способу оптимізації соціального результату дозволить фахівцеві соціально-педагогічної сфери застосовувати кожен компонент соціальної роботи.

2.2. Навчальна мотивація у структурі роботи закладу позашкільної освіти

Надважливим завданням сьогодення виступає реформування освітньої галузі, у якій потрібно виховувати та розвивати освічену, творчу особистість, формувати її фізичне, психологічне та моральне здоров'я. Вирішувати ці проблеми допомагають психолого-педагогічні складові та обґрунтування змісту і методів освітнього процесу.

Пошуки нової освітньої парадигми зумовлюють поширення видів та форм сучасної позашкільної освіти, яка, на наш погляд, все ж виступає провідною умовою для всебічного розвитку особистості дитини, її творчого потенціалу, набуття компетенцій, удосконалення набутих знань, умінь і навичок.

Багато законодавчих документів, що стосуються освітньої галузі визначають першочергові вимоги саме до людського фактору, а це, перш за все, розробка стимулювально-спонукальних факторів для всебічного розвитку особистості, її моральних здібностей, фізичної досконалості, виховання загально людських моральних якостей.

Зрозуміло, що всі ці аспекти зможе запроваджувати та ефективно використовувати лише такий педагог, який сам володіє необхідною базою науково-теоретичних знань, здатний до постійного розвитку, самовдосконалення та навчання. Провідним напрямком у роботі такого фахівця виступає гуманістична складова. А це, в свою чергу, переорієнтовує зміну моделі сучасного навчання з авторитарної на особистісно орієнтовану.

Особливістю роботи закладу позашкільної освіти є те, що для розкриття творчих задатків і можливостей дітей, задоволення їх особистісних інтересів, педагогові позашкільного закладу освіти варто самому володіти такими методиками і методами роботи, які здатні стимулювати дитяче мислення та розвивати творчі здібності вихованці.

Стає очевидним, що це можливо досягти лише за умови, коли педагог сам є інноваційною особистістю, виявляє творчий підхід до освіти і виховання дітей. Адже такий педагог здатен захопити дитину, пробудити в ній інтерес, створити атмосферу співробітництва та взаємодії, підвищити мотивацію до навчання.

Формування мотивації навчальної діяльності у закладі позашкільної освіти виступає однією з провідних тенденцій роботи. Адже, не сформована навчальна мотивація буде проявлятися у не бажанні відвідувати позашкільний заклад, відсутності інтересу до справи, негативних проявах у спілкуванні з педагогом та однолітками, не розумінні змісту навчання, страхах, тривозі, не бажанні навчатися.

Отже, постійна робота над вихованням навчальної мотивації – це необхідна умова ефективного освітнього процесу закладу позашкільної освіти, з метою гармонійного розвитку особистості учасника освітнього процесу.

Мотив – є найважливішим складником мотиваційної сфери особистості. Відповідно мотивація – це сукупність таких мотивів.

У енциклопедії для фахівців соціальної сфери, читаємо: «Мотивація – сукупність спонукальних факторів, які визначають активність особистості; усі мотиви, потреби, стимули, ситуативні чинники, які спонукають поведінку людини; процес формування мотиву» [13, с. 347].

Огляд наукової літератури доводить, що наука рясніє розмаїттям різних теорій і концепцій, які присвячено розгляду «мотивації». Ці теорії з'являються ще в роботах стародавніх мислителів та філософів.

Станом на сьогодні, єдиного визначення дефініції «мотивація» ні в психології, ні в педагогіці не існує. Наприклад, психологи Ж. Годфруа і К. Мадсен визначають мотивацію як сукупність факторів, за допомогою яких підтримується та спрямовується поведінка індивіда; К. Платонов визначає мотивацію як сукупність мотивів, які активують організм і визначають його

спрямованість; М. Магомед-Емінов трактує мотивацію як процес, який керує психічною регуляцією в конкретній діяльності.

Отже, ми можемо спостерігати, що поняття мотивація у психології трактується з подвійним змістом.

Н. Пророк зазначає: « Формування мотивації визначається її резервами в кожному віці, зоною її «найближчого розвитку». Ці резерви не актуалізуються самі по собі, а мобілізуються тільки в процесі активного включення школярів в навчальну діяльність» [12, с. 6].

Психологи і педагоги єдині в думці, що оскільки навчальна діяльність – це окремий вид діяльності, відповідно і навчальна мотивація виступає як окремий вид мотивації учня.

За класифікацією А. Маркової існує дві групи навчальних мотивів:

1 група – пізнавальні мотиви;

2 група – соціальні мотиви.

Пізнавальні мотиви

Рис. 1.1. Пізнавальні мотиви за А. Марковою

Соціальні мотиви

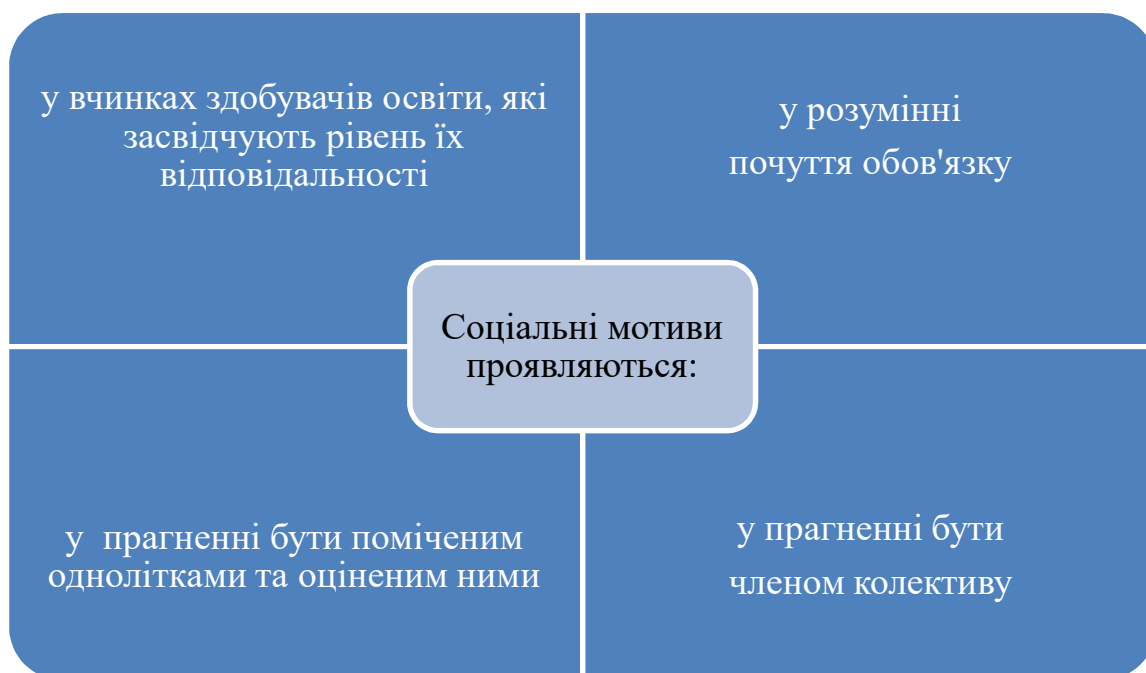

Рис. 1.2. Соціальні мотиви за А. Марковою

М. Матюгіна основні навчальні мотиви розділяє на внутрішні та зовнішні. Критерієм, за якими науковця поділяє ці мотиви виступає ставлення здобувача освіти до навчальної діяльності. Так, наприклад, якщо учень зацікавлений процесом і результатом отримання знань, то це прояви внутрішніх мотивів. Якщо навчальний процес виступає способом досягнення не пізнавальної мети, то це прояви зовнішніх мотивів.

Науковиця стверджує, що саме внутрішні мотиви та зацікавленість у пізнанні та здобуванні нових знань вселяють в учня надію, додають впевненості у власних силах, підвищують самоповагу та самооцінку, сприяють виникненню в особистості позитивних емоцій тощо.

Саме внутрішня мотивація є чинником, який сприяє емоційному благополуччю особистості.

Також дослідниця стверджує, що « Мотиви, в яких учіння – це засіб для задоволення інших потреб чи досягнення інших цілей, є зовнішніми» [12 с. 10].

У свою чергу, зовнішні мотиви поділяються на широкі соціальні мотиви та особистісні вузькі мотиви.

Зовнішні мотиви

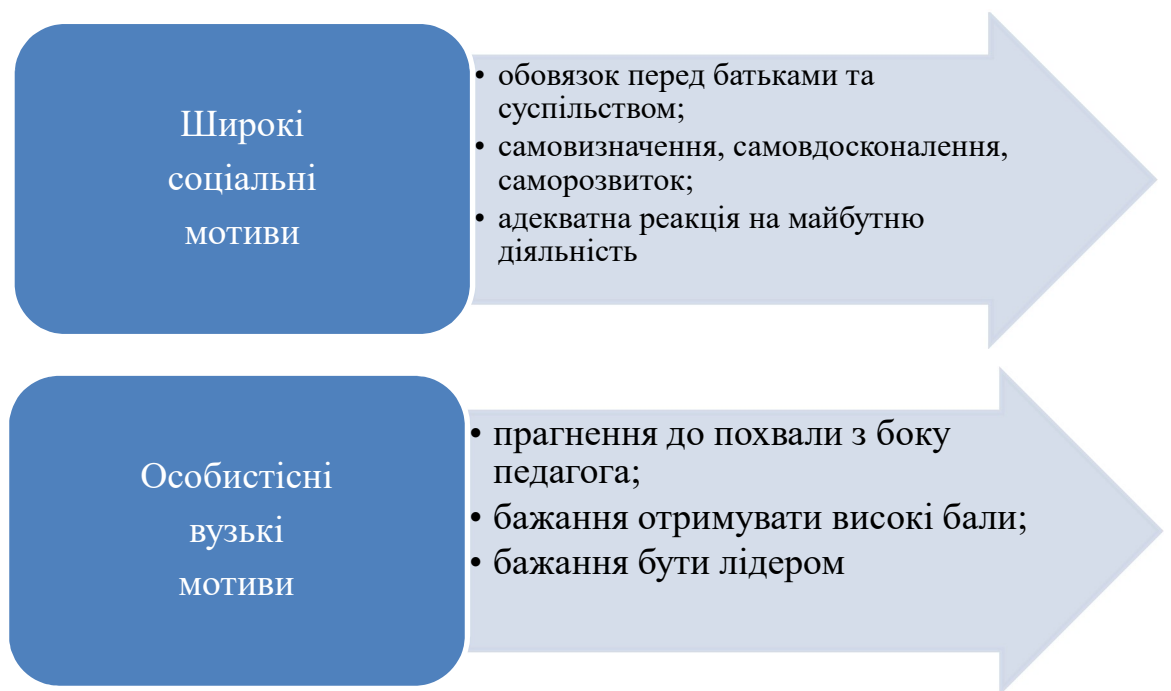

Рис. 1.3. Зовнішні мотиви

У закладі позашкільної освіти розвивати мотивацію учіння можливо через усвідомлення учнем власної значущості та значущої сили знань. Адже освітня діяльність у закладі позашкільної освіти виступає чинником, який зацікавлює учнів, сюди вони йдуть без примусу, із задоволенням. Саме тому на цьому етапі усвідомлені ними зовнішні мотиви виступають рушійною силою і мають високий дієвий рівень.

Педагогові на цьому етапі варто не втратити час, змотивувати дитину і тоді він отримає високий результат своєї діяльності.

Підвищувати мотивацію учасників освітнього процесу нам допомагають такі принципи:

- важлива думка кожного;
- підтримка – запорука успіху в будь якій діяльності;
- заохочуємо вихованців до вирішення нових завдань;
- формує толерантне ставлення до думки іншої людини;
- вчимо системним діям;
- культивуємо атмосферу творчості;
- попереджаємо випадки агресії з боку учасників освітнього процесу;
- вчимо дітей цінувати власні думки;
- залучаємо здобувачів до наукової роботи;
- вчимося разом боротися зі страхами (доводимо, що боятися – це нормально);
- підтримуємо ініціативу;
- стимулюємо самостійність у прийнятті рішень;
- створюємо проблемні ситуації;
- вчимося разом;
- розвиваємо критичне мислення;
- власним прикладом доводимо важливість тезиб «Закінчи розпочате»;
- формуємо здоровий спосіб життя;
- використовуємо діяльнісний підхід у навчанні;
- стимулюємо шляхи формування української ідентичності здобувачів освіти;
- контролюємо результати;
- стимулюємо впровадження ініціатив;
- відзначаємо досягнення вихованців;
- приймаємо активну участь у різноманітних конкурсах та змаганнях;
- залучаємо до творчої пошукової роботи;
- теза – людина найвища цінність, для нас визначна.

Отже, мотивація навчальної діяльності виступає досить потужним чинником успішності освітнього процесу.

Проведення відповідної роботи з розвитку навчальної мотивації варто розпочинати спираючись на індивідуальний підхід до особистості учня, враховуючи зону його найближчого розвитку.

Висновки до розділу 2

Свідомість суспільства початку XXI століття характеризує інтерес до використання технологій. І технологізація соціальної діяльності не є виключенням, адже вона є закономірною складовою світової технологічної революції, оскільки виступає чинником забезпечення соціального функціонування суспільства.

Можна сміливо стверджувати, що соціальні технології виступають як інтелектуальний ресурс суспільства, який дозволяє вивчати та передбачати соціальні зміни, отримувати прогнозовані соціальні результати та активно впливати на всі процеси соціального розвитку суспільства.

М. Коган педагогічні технології розглядає у якості вмотивованого, цілеспрямованого способу змін у педагогічній діяльності, який впорядковує професійну діяльність з метою оптимального вирішення завдань освіти, розвитку та виховання.

Ми розглядаємо технології соціальної роботи як ефективний спосіб професійного впливу на соціальні об'єкти з метою їх покращення.

Запровадження інноваційних методик дасть змогу педагогові змінити підхід до навчання та створити таку мотивацію, за якої освітній процес перетвориться з об'єкта навчання на суб'єкт.

РОЗДІЛ 3. ФОРМИ І МЕТОДИ ДІЯЛЬНОСТІ КЕРІВНИКА ЗАКЛАДУ ПОЗАШКІЛЬНОЇ ОСВІТИ

3.1. Управлінська діяльність як форма роботи керівника закладу позашкільної освіти

Л. Мартинець зазначає, що: «Бути професійним управлінцем – це тільки мати власний досвід керівної роботи, але перш за все, володіти культурою професійного управління, тобто комплексом тих понять і методів, які вироблені та закріплені в громадському досвіді» [27, с. 5].

З історичних джерел нам відомо, що поняття «управління» має досить давню історію. Управління з'явилося коли формувалося людське суспільство, тобто на самому початку його існування. Зрозуміло, що первісне управління було зовсім іншим. І перш за все, було спрямоване на організацію суспільної праці. Першими управлінцями в державах були воєводи, царі, королі, тобто керівники, які стояли на засадах правління державами.

З розвитком суспільства, технологізацією всіх процесів, які в ньому відбувалися, в тому числі і в освітній сфері відбувається неупинний процес і самих керівних функцій.

Русійними силами, які обумовлювали необхідність розвитку функцій управління, ставали зміни соціально-економічного стану країн; зміна характеру та особливостей управління суспільством у різні історичні епохи розвитку держави; нові замовлення суспільства відносно навчання та виховання дітей; зміна освітньої парадигми та розвиток закладів позашкільної освіти як соціальної системи загалом. Нові освітні течії, зокрема диференціація в освіті сприяли виникненню закладів освіти нового типу, в тому числі й позашкільних закладів. А відтак, з'явилося багато проблем, пов'язаних з управлінням цими закладами. Керівнику потрібно було передбачити абсолютно все, розпочинаючи з власних обов'язків і закінчуючи створенням структури закладу.

На цьому ґрунті відкривалися нові можливості для втілення професійних компетенцій керівників закладів позашкільної освіти.

Стосовно соціальних компетенцій керівника позашкільного закладу освіти зазначено: «Компетентність – певний стан, який дозволяє діяти самостійно та відповідально; здатність і вміння виконувати певні трудові функції; наявність спеціальної освіти; потенційна готовність розв’язувати завдання «зі знанням справи» [13, с. 57].

Сфера соціально-педагогічної діяльності визначає компетенцію керівника як необхідні знання і навички у специфічній діяльності (у нашому випадку – це керівник закладу позашкільної освіти), специфічні знання якого допомагають йому виконувати покладену на нього місію.

З огляду на це, доречно говорити про:

- методологічну;
- інформаційну;
- комунікаційну;
- соціальну;
- культурологічну компетенції керівника закладу дошкільної освіти.

Соціально-педагогічна сфера компетенцій керівника закладу позашкільної освіти є досить специфічною, її складовими є:

- повноцінний розвиток дитини та задоволення її потреб;
- виховання учасників освітнього процесу;
- захист учасників освітнього процесу;
- представництво інтересів вихованців закладу позашкільної освіти;
- вміння працювати в команді тощо.

Усі перелічені компетенції керівника закладу позашкільної освіти спрямовуються в основному на проблеми вихованців, їх потреби та інтереси, а відтак у них формується соціальна компетентність. У науковій літературі читаємо: «Соціальну компетентність вихованців можна розглядати як мету й

підсумок згармонізованого в його триєдності (навчання, виховання та соціалізація) педагогічного процесу, які полягають у цілеспрямованому передаванні молодій особі соціального досвіду, науки, мистецтва, суспільного життя – суспільних уявлень, ідеалів, норм, стандартів поведінки, життєвих мотивацій, формування готовності до здійснення життєво необхідної сукупності суспільних відносин, між людських взаємин, соціальних ролей» [13, с. 58].

Задля ефективного виконання всіх управлінських функцій керівник повинен уміти аналізувати їх з трьох позицій:

- психологічної;
- педагогічної;
- організаційної.

Останнім часом значним чином оновилися функції управління. Керівники закладів освіти і позашкільних закладів стикаються з новими видами діяльності, які повинен уміти виконувати директор, тому директорів закладів освіти все частіше позиціонують з менеджерами. Наукові розвідки з цього питання доводять, що вже з середини 1990-х років поряд з дефініцією «керівник» почали активно використовувати термін «менеджер».

Разом із розвитком освіти активно розвивається і менеджмент освітньої діяльності (управлінської), яка складається з методів та засобів, які здатні ефективно впливати на колективи вихованців та педагогів з метою найефективнішого їх функціонування. Людина, здатна оволодіти цими засобами, методами і формами (тобто всією сукупністю цих спеціальних знань та умінь) називається менеджером.

Вважаємо за необхідне, приділити увагу функціям, які у власній професійній діяльності виконує керівник закладу позашкільної освіти.

Варто наголосити, що станом на сьогодні серед наукової спільноти не існує єдиного визначення класифікації управлінських функцій.

Однак, більшість науковців серед таких виокремлюють операційні (основні), які на їх переконання є циклічними, тобто повторюваними, а відтак доводять циклічність діяльності.

Спираючись на досвід В. Афанасьєва, Б. Гаєвського, М. Поташника, Ю. Конаржевського, ми виокремили, на нашу думку, найважливіші із них функції:

- передбачення.
- мотивація;
- аналіз;
- планування;
- організація;
- регулювання;
- програмування;
- керівництво;
- контроль.

Як бачимо, загально-управлінські функції послідовно змінюють одна одну.

Їх можна подати у такому вигляді:

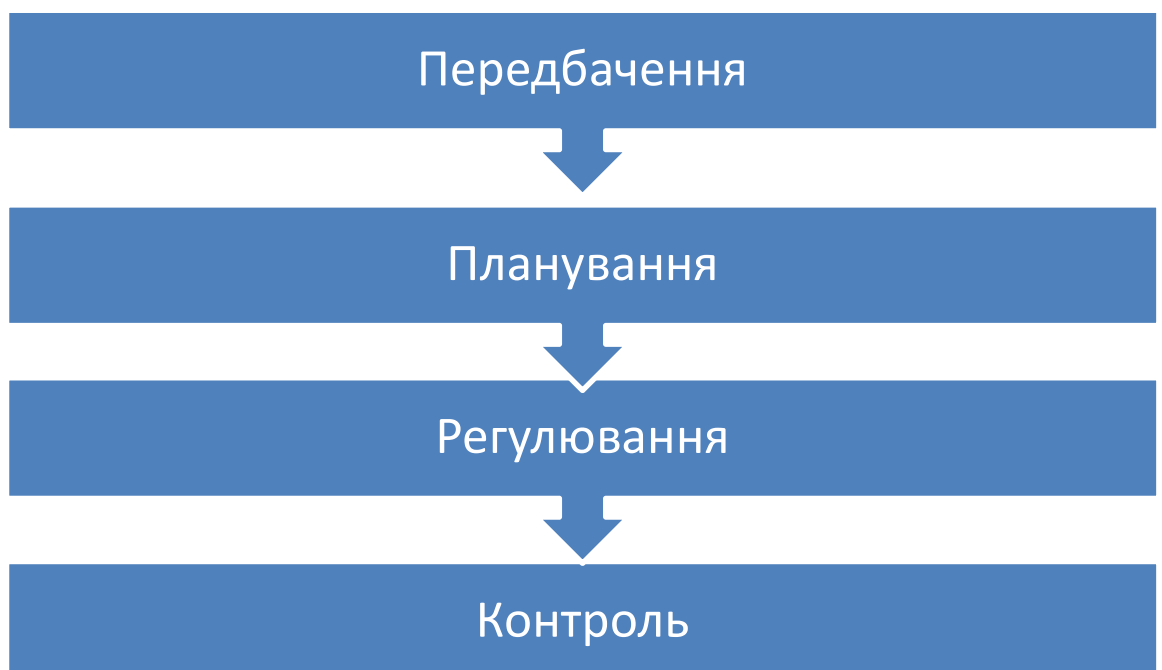

Рис. 3.1 Загально-управлінські функції

Функціями управління називають основні види діяльності керівника, які він виконує. Ця діяльність є однотипною і об'єднана вона майже однаковою цілеспрямованістю.

Вважаємо за доцільне представити деякі функції на рис. 3.2

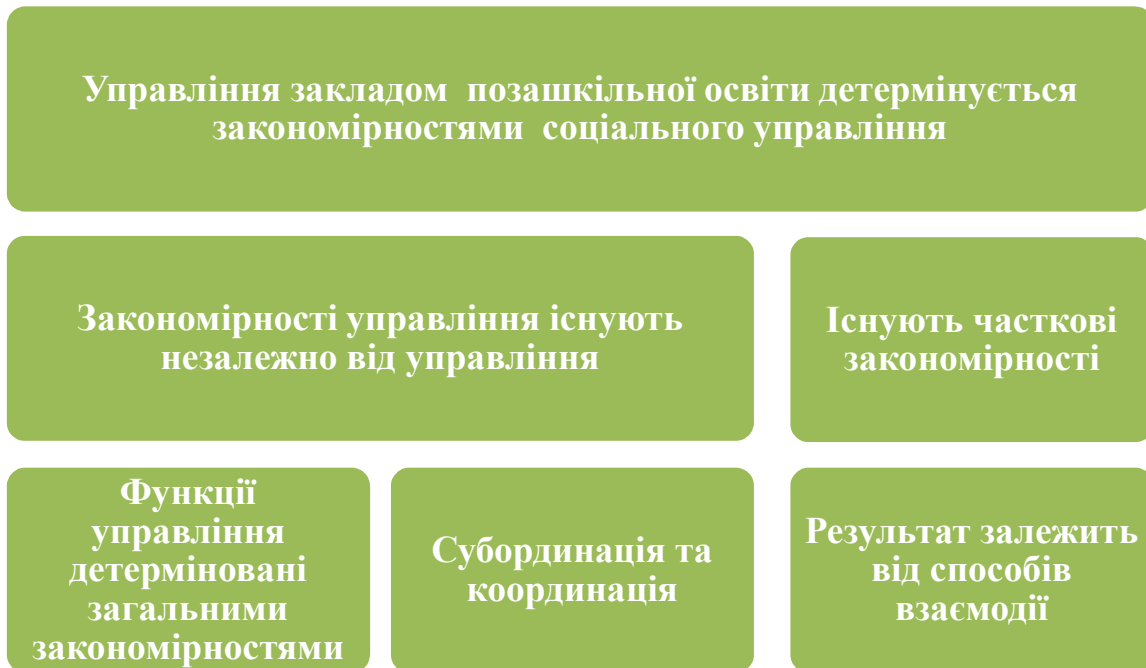

Рис. 3.2. Функції управлінської діяльності

Управлінська діяльність керівника закладу позашкільної освіти характеризується наявністю закономірностей та принципів. Закономірності визначають суттєві зв'язки та загальні явища між ними. На нашу думку, найбільш вдало вони представлені у редакції Г. Єльнікової. Їх ми подаємо у таблиці 1.1.

Табл.1.1.

Закономірності управлінської діяльності керівника позашкільного закладу освіти

На нашу думку, принципи відіграють одну з провідних ролей у керівництві закладом позашкільної освіти, оскільки виступають фундаментальними положеннями, які використовуються у професійній діяльності керівником закладу.

Ми послуговуємося принципами Ю Конаржевського, які ґрунтуються на:

1) глибокій повазі до кожної особистості – її гідності та визнанні прав; створення у колективі атмосфери довірливих відносин; підтриманні творчих ініціатив; беззаперечному праві на захист кожної особистості;

2) принципі цілісності кожної особистості – у кожного свої потреби і їх варто сприймати спокійно; вибудовування стосунків у царині «людина-людина»; усвідомлення того, що життя існує поза межами закладу, яким ти керуєш; культивування цінностей та традицій колективу; заохочення неформального спілкування;

3) принцип співробітництва – передбачає уміння вести діалог, дослухатися до інноваційних пошуків; уміння визнавати, що є талановитіші ніж ти; підтримувати та заохочувати їх; враховувати особистісні якості кожного члена колективу; бути справедливим, компетентним та відповідальним керівником; створювати умови підлеглим задля професійного та творчого зростання;

4) принцип соціальної справедливості передбачає, що керівництво закладом позашкільної освіти передбачає оцінку кожного фахівця за результатами їх діяльності та особистого внеску кожного в імідж колективу; не принижувати честі і гідності членів колективу; дотримуватися принципів гласності та поінформованості;

5) принцип індивідуального підходу ґрунтується на урахуванні індивідуальності кожного члена колективу, рівня його професійної компетентності, інтересів та досвіду;

6) принцип збагачення – відображається в умінні керівника пробудити у підлеглому інтерес до власної професійної діяльності (на цьому етапі доречно запропонувати підлеглим спільні творчо-пошукові роботи, наприклад розробка планів роботи на рік); зустрічі за круглим столом; дискусії з впровадження новацій у роботу закладу;

7) принцип стимулювання передбачає мотивування підлеглих, він ґрунтується на матеріальних та психологічних заохоченнях;

8) принцип колегіальності забезпечує демократичне керівництво закладом, оскільки ґрунтується на повазі до думки кожного, прийнятті колективних рішень, участі педагогів у спів управлінні.

Дана система принципів управління є дієвим методичним підґрунтям, який варто використовувати в управлінні закладом позашкільної освіти задля ефективного його функціонування.

Нам імponує думка фахівців, які наполягають, що ефективним буде управління, яке базується на чітких фактах та вимірах. Саме такого підходу до управління дотримуються *Evidence Based Management*. Цією організацією

сформульовано п'ять провідних принципів, які ми взявши за основу та дещо відкоригувавши під власну соціально-педагогічну діяльність, активно використовуємо у своїй роботі.

Отже на рисунку 1.3 подаємо п'ять провідних принципів управління, які ми використовуємо у власній соціально-педагогічній діяльності керівника позашкільного закладу освіти.

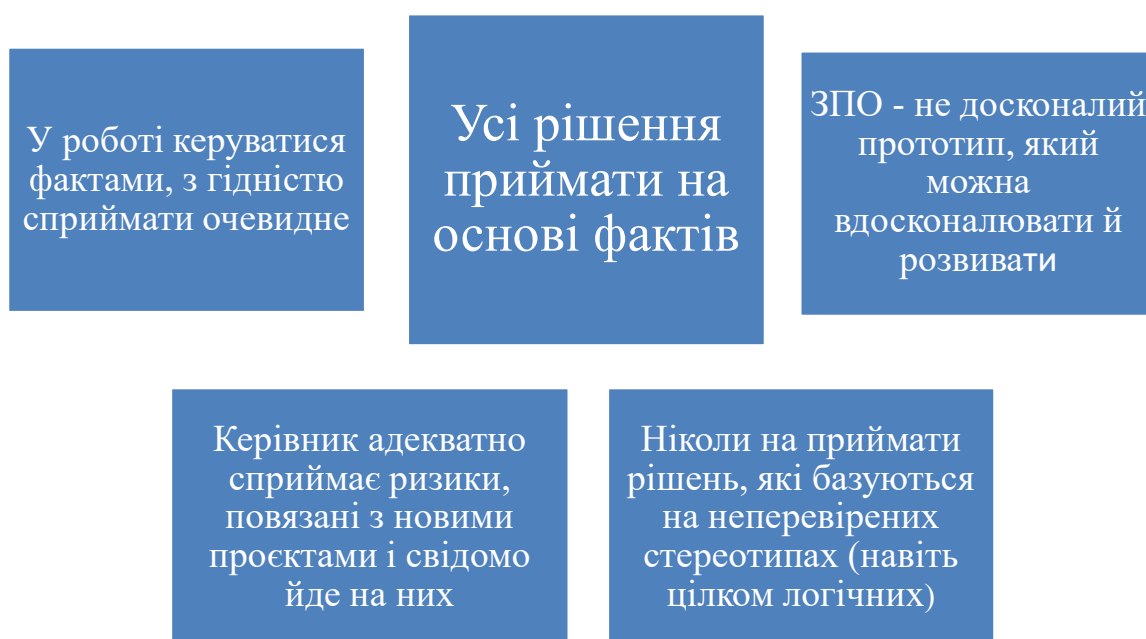

Рис. 3.3. П'ять провідних принципів управління

Висновки до розділу 3

Огляд наукової літератури дозволяє стверджувати, що керівник закладу позашкільної освіти повинен постійно працювати над розвитком та вдосконаленням власних професійних компетенцій, тому що досягнення вершин майстерності у керівній діяльності можливе лише за умови впровадження в систему роботи закладу позашкільної освіти компетентнісно орієнтованого підходу.

Саме цей підхід є тим інструментом оновлення і розвитку, який допоможе ефективно функціонувати закладу позашкільної освіти.

Варто пам'ятати, що лише застосування нових моделей керівництва, забезпечить керівникові закладу позашкільної освіти успіх у професійній діяльності.

ВИСНОВКИ

Аналіз літературних джерел та власні спостереження дозволяють нам зробити такі висновки.

Діяльність закладу позашкільної освіти має свої зміст та структуру.

Соціальну діяльність визначають як сукупність соціально-значущих дій, які здійснює суб'єкт суспільства у різних сферах та на різних рівнях соціальної організації.

Соціально-педагогічна діяльність є адресною, це ключове поняття соціальної педагогіки.

Основою діяльності закладу позашкільної освіти є навчально-виховна робота.

Станом на сьогодні позашкільна освіта – це потужна ланка системи освіти України, яка забезпечує її навчально-виховну функцію.

Задля ефективного забезпечення навчально-виховної функції у ЗПО дотримуються виконання певних функцій: аналізу, планування, організації, контролю, координації і регулювання.

Соціально-педагогічна діяльність закладу позашкільної освіти трактується нами як можливість впливу на особистість з метою її залучення до соціальних цінностей суспільства.

Соціально-педагогічна діяльність закладу позашкільної освіти на сучасному етапі свого існування характеризується виявленням інтересу до впровадження в освітній процес соціальних технологій та технологізації навчально-виховної діяльності.

Технологізація соціально-педагогічного простору останніми десятиліттями виступає як основний чинник забезпечення соціального функціонування всього суспільства.

Соціально-педагогічні технології – головний інтелектуальний ресурс, використання якого дозволяє фахівцю соціономічної сфери вивчити та передбачати соціальні зміни, які відбуваються в суспільстві.

Формування мотивації здобувачів освіти закладу позашкільної освіти, є однією з провідних тенденцій розвитку установи.

Мотивація навчальної діяльності здобувачів освіти виступає у ролі досить потужного чинника успішності освітнього процесу.

Відповідно до професійної характеристики керівника позашкільного закладу освіти зазначено: «Компетентність керівника – це стан, який дозволяє йому діяти самостійно і відповідально. Здатність і вміння виконувати трудові функції; наявність спеціальної освіти та готовність розв'язувати завдання будь якого рівня складності.

Керівник закладу позашкільної освіти як менеджер повинен уміти створити таку команду, яка працюватиме ефективно та творчо задля створення безпечного соціально-педагогічного простору особистості здобувача освіти.

Забезпечити належну соціально-педагогічну діяльність керівник здатен за умови розвитку у всіх членів колективу здатності працювати самостійно, враховуючи інтереси всіх членів команди, бути демократичною особистістю, здатною до налагодження відносин у колективі педагогів та учнів; здатністю сприймати нове, креативне, постійно оновлюючи форми та методи діяльності в управлінні закладом.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Алексєєнко Т.Ф. Зміст і напрями соціально-педагогічної діяльності // Соціальна педагогіка: теорія і технології. Підручник /За ред. І.Д. Зверєвої. Київ : Центр навчальної літератури, 2006.
2. Безпалько О. В. Соціальна педагогіка: схеми, таблиці, коментарі : навч. посіб. [для студ. вищ. навч. закл.] / Безпалько О. В. Київ : Цент учбової літератури, 2009. 208 с.
3. Бєх І. Д. Виховання особистості. Кн. 1 : Особистісно орієнтований підхід : теоретико-технолог. засади. Київ : Либідь, 2003. 278 с.
4. Биковська О. В. Педагогіка позашкільної освіти як субдисципліна педагогіки / О.В. Биковська // *Interdyscyplinarność pedagogiki i jej subdiscypliny*. Wydawnictwo Naukowe Instytutu Technologii Eksploatacji, 2013. С. 386–395.
5. Биковська О. В. Позашкільна освіта і компетентнісний підхід // Освіта для сучасності = Edukacja dla współczesności : зб. наук. пр. : у 2 т. / М-во освіти і науки України, НАПН України, НПУ імені М. П. Драгоманова та ін. – Київ : Вид-во НПУ імені М. П. Драгоманова, 2015. Т. 1. С. 269–276.
6. Биковська О. Педагогіка позашкільної освіти як субдисципліна педагогіки. Рідна школа. 2016. № 11–12. С. 48–53.
7. Богданова І.М. Соціальна педагогіка : Навч. посіб. Київ : Знання , 2008. 343 с.
8. Великий тлумачний словник сучасної української мови / Укл. і головн. ред. В.Т. Бусел. Київ : Ірпінь : ВТФ «Перун», 2009. 1736 с.
9. Великий енциклопедичний словник / за ред. О. Прохорова. Київ : Генеза, 1991. 495 с.
10. Гончаренко С.У. Український педагогічний словник / С.У Гончаренко. Київ : Либідь, 1997, 607 с.
11. Дичківська І.М. Інноваційні педагогічні технології : навч. посіб. Київ : Акадевидав, 2004. С. 38-41.
12. Дзюбко Л.В. Діагностика навчальної мотивації : збірник методик /Л. Дзюбко, Л. Гриценюк. Київ : Шк. світ, 2011. 128 с.

13. Енциклопедія для фахівців соціальної сфери / за заг. ред. І. Д. Зверєвої. Київ; Сімферополь : Універсум, 2013. 536 с.
14. Єльнікова Г.В. Основи адаптованого управління: курс лекцій. Київ : ІДП-ПО АПН України, 2013. 133 с.
15. Закон України «Про соціальну роботу з дітьми та молоддю».
16. Закон України «Про освіту» [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://zakon.rada.gov.ua>
17. Закон України «Про позашкільну освіту» [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://zakon.rada.gov.ua>
18. Закон України «Про позашкільну освіту» // Освіта України : нормативно-правові документи : зб. нормат. док. / голов. ред. В. Г. Кремень. Київ : Міленіум, 2001. С. 229–251. (Нормативно-правові документи).
19. Закон України «Про соціальні послуги» від 19.06.2003 № 966-IV, <http://zakon3.rada.gov.ua/laws/show/966-15>
20. Зверєва І. Д. Соціально-педагогічна робота з дітьми та молоддю в Україні: теорія і практика : автореф. дис. на здобуття наук. ступеня доктора пед. наук : спец. 13.00.05 «Соціальна педагогіка» / І. Д. Зверєва. Київ, 1999. 39 с.
21. Капська А.Й. та ін. Актуальні проблеми соціально-педагогічної роботи/ Капська А.Й., О.В. Безпалько, Р.Х. Вайнола, Заг. Ред.: І. Зверєвої та Г. Лактіонової. Київ : 2001. 129 с.
22. Карпенчук С.Г. Теорія і методика виховання. Навчальний посібник. - К.: Вища школа, 1997.
23. Конституція України від 28.06.1996 р. № 254к/96-ВР, <http://zakon3.rada.gov.ua/laws/show/254%D0%BA/96-%D0%B2%D1%80>
24. Козирєв М.П. Соціальна педагогіка: навчальний посібник : Львів : Львівський державний університет внутрішніх справ, 2020. 352 с.
25. Концептуально-технологічна модель підготовки майбутніх фахівців соціально-педагогічної сфери [монографія] /авт. кол. Т. Василюк, І. Лисоконь, І. Размолодчикова, І. Шимко; упор. І. Лисоконь. Кривий Ріг : КДПУ, 2022. 182 с.

26. Литовченко О.В. Соціальна адаптація дітей в умовах позашкільного закладу як соціально-педагогічна проблема// Морально-духовний розвиток особистості в сучасних умовах: Зб. наук. пр. Київ, 2000. Кн.1. с.86-93.
27. Мартинець Л.А. Управлінська діяльність керівника навчального закладу : [навч. посібн.] Л.А. Мартинець. Вінниця, 2018. 196 с.
28. Москаленко В.В. Психологія соціального впливу. Навч. пос. Київ : Центр учбової літератури, 2007. 448 с.
29. Новий тлумачний словник української мови у 3 т. Т.3. Київ, 2001. 652 с.
30. Оптимізація виховного потенціалу позашкільного навчального закладу: колективна монографія / за ред. О.В. Литовченко. Київ : Педагогічна думка, 2012. 192 с.
31. Позашкільна освіта в Україні : навч. посіб. / [Биковська О. В., Бут С. В., Дмитренко О. П. та ін. ; за ред. О. В. Биковської]. Київ : ІВЦ АЛКОН, 2006. 224 с.
32. Програми для позашкільних і загальноосвітніх навчальних закладів : Гуртки науково-технічного напрямку / [О. В. Биковська, Т. О. Вихренко, Л. М. Гайдай та ін]. Київ : Грамота, 2005. Вип. 1. 160 с.
33. *Пустовіт Г. П. Позашкільна освіта і виховання: деякі нотатки про сьогодення / Г. П. Пустовіт // Формування та розвиток творчих здібностей дітей та учнівської молоді у креативному освітньому соціумі : матеріали наук.-практ. конф. (Суми, 16-17 вересня 2008 р.). Суми, 2008. С. 6-21.*
34. Размолодчикова І.В. Особливості використання методів соціального впливу на особистість молодшого школяра //Педагогічна освіта: теорія і практика: Зб. наукових праць Кам'янець-Подільського національного університету імені Івана Огієнка Вип 17 (2-2014). С.349-351.
35. Словник психолого-педагогічних понять і термінів [Електронний ресурс]. – Режим доступу :<http://osvita.ua/school/psychology/1270/?list=2>. – Назва з екрану.
36. Соціальна педагогіка: курс лекцій / під заг. ред. М. А. Галагузова. С. 105.

37. Соціальна педагогіка: підручник. / за ред. А. Й. Капської. 4-те вид. виправ. та доп. К.: Центр учбової літератури, 2009. 488 с.
38. Соціальна робота: технологічний аспект : Навчальний посібник / За ред. проф. А.Й. Капської. Київ : Центр навчальної літератури, 2004. 352 с.
39. Сухомлинський В. О. Вибрані твори : в 5 т. / В. О. Сухомлинський. Київ : Радянська школа, 1976. Т. 4. 1976. 640 с.
40. Сучасний тлумачний словник української мови [уклад.: Л. П. Олексієнко, О. Л. Шумейко]. Київ : Кобза, 2004. 544 с.
41. Суцєнко Т.І. Позашкільна педагогіка: Навчальний посібник. Київ: ІСДО, 1996.
42. Суцєнко Т. І. Основи позашкільної педагогіки : Посібник для класних керівників, педагогів позашкільних закладів / Т. І. Суцєнко. Мінськ : Бел. навука, 2000. 221 с.
43. Стратегія розвитку позашкільної освіти / за ред. Проф. О.В. Биковської. Київ : ІВЦ АЛКОН, 2018. 96 с.
44. Тлумачний словник-мінімум із соціальної педагогіки та соціальної роботи / упор. Л. В. Лохвицька. 2-ге вид., оновл. Тернопіль : Мандрівець, 2017. 232 с.
45. Шапар В. В. Сучасний тлумачний психологічний словник. Харків : Прапор, 2007. 640 с.